

Wielozmystowość na lekcjach języka polskiego w gimnazjum

ANITA GIS

Tocząca się reforma szkolna wciąż modyfikuje wymiar edukacji, podkreślając, że najważniejszym jej zadaniem jest przygotowanie ucznia do wieloaspektowego funkcjonowania w świecie. Niezwykle pomocne w realizacji tego zadania jest skorzystanie z nauczania wielozmystowego.

Lecje konstruowane tak, by rozwijały zainteresowania przez obserwację, zapach, smak, dźwięk, dźwięk, wykorzystując pięć zmysłów, zawsze mocno angażują uczniów. Znaczenia istotnego nabierają w gimnazjum, kiedy zadaniem nauczyciela jest między innymi dążenie do zwiększenia samodzielnosci uczniów i zachęcanie do rozwiązywania problemów na podstawie indywidualnych poszukiwań i rozwiązań.

Każde zagadnienie, każde ćwiczenie można uatrakcyjnić, jeśli postaramy się podejść do niego kreatywnie. I tu może okazać się pomocne nauczanie polisensoryczne. Pozwala ono nauczycielowi lepiej poznać swoich wychowanków,

bierania świata. Tematem prowokującym do tego typu zwierzeń może być np. *Dzień w ogrodzie*. Możemy spодzielić się, że wzrokowcy zobaczą ogród pełen kolorów, dostrzegą wiele drobnych bzdur zmrzajączy przed promieniami słonecznymi. Słuchowcy usłyszą śpiew ptaków, świst wiatru, szelest, a nawet... ciszę, z kolei kinestetycy spacerując po ogrodzie, będą smakować, dotykając, wachac kwiaty, poczują powiew wiatru i uśmiechną się pod wpływem ciepła ogrzewającego ich twarz.

W ramach innego ćwiczenia (patrz tabelanizej) uczniowie podkreślają bliższe sobie odpowiedzi, np.:

bierania świata. Tematem prowokującym do tego typu zwierzeń może być np. *Dzień w ogrodzie*. Możemy spодzielić się, że wzrokowcy zobaczą ogród pełen kolorów, dostrzegą wiele drobnych bzdur zmrzajączy przed promieniami słonecznymi. Słuchowcy usłyszą śpiew ptaków, świst wiatru, szelest, a nawet... ciszę, z kolei kinestetycy spacerując po ogrodzie, będą smakować, dotykając, wachac kwiaty, poczują powiew wiatru i uśmiechną się pod wpływem ciepła ogrzewającego ich twarz.

W ramach innego ćwiczenia (patrz tabelanizej) uczniowie podkreślają bliższe sobie odpowiedzi, np.:

Kiedy pierwszy raz korzystam z nowej kostarki –	czytam dokładnie instrukcję.	słucham, ewentualnie dopytuję.	uczę się obsługi na zasadzie prób i błędów.
Kiedy uczyliśmy młodszego brata sadzenia tulipanów, powiedziałbym –	zobacz, jak to się robi...	wytłumaczę ci...	spróbuj...
Gdybym miał po raz pierwszy pomóc ojcu kosić trawę, powiedziałbym –	pokaż mi...	powiedz mi...	dał mi spróbować.

zorientować się, jakich uczniów ma w klasie – wzrokowców, słuchowców czy kinestetyków. Dobrym ćwiczeniem sprawdzającym jest napisanie prac pro-wokujących do używania słów, zwrotów i wyrażen uwidaczniających jed-nostkowy sposób postępowania czy od-

Zebraane informacje pozwolą nauczycielowi w przemyślany sposób podzielić klasę podczas pracy w zespołach a także dostosować metody nauczania i odpowiednio dobrać ćwiczenia. Tematem, wokół którego buduje propozycję zajęć, jest ogród. Pojęcie

talny ogród Paula Klee, Dziwny ogród Józefa Mehoffera, Kobieta w ogrodzie oraz Kobiety w ogrodzie Claudea Moneta, Kobieta z dzieckiem w ogrodzie Berty Morisot, Dzieci w ogrodzie, Dziewczynka na tie ogrodu Władysława Podkowińskiego, Ogród Leona Wyczółkowskiego.

- **zakończymy warsztaty. Tworząc projekt swojego ogrodu.**
 - **Współpracujemy w grupach. Uczniowie wpatrują się w położone przed sobą kolorowe kartki (np. zielona, żółta, czerwona, niebieska, pomarańczowa, ciemnoniebieska, fiołkowa). Wyobrażają sobie ogrody, w których chcieliby się znaleźć. Uczeń musi uzasadnić swój wybór, a grupa musi**
 - **Dzielimy klasę na grupy. Uczniowie wpatrują się w położone przed sobą kolorowe kartki (np. zielona, żółta, czerwona, niebieska, pomarańczowa, ciemnoniebieska, fiołkowa). Wyobrażają sobie ogrody, w których chcieliby się znaleźć. Uczeń musi uzasadnić swój wybór, a grupa musi**
 - **Wskazane jest skorzystanie z zasobów Internetu i zaangażowanie uczniów do opracowania prezentacji niezwykłych lub najpiękniejszych ogrodów świata (np. Garden of Cosmic Speculation w Szkocji, Ogród Keukenhof w Holandii, Château de Marqueyssac**
- W czasie zajęć warto wykorzystać etudia, wizualizacja).
- przemyślane wyżej reprodukcje obrazów, uzupełnić je zdjęciami z albumów, folderami, plakami, prezentacjami przygotowanymi przez uczniów. Materiały można wzbogacić informacjami o stylach w architekturze, obowiązujących przy projektowaniu ogrodów, o najwybitniejszych rzeźbiarzach, którzy tworzyli swe dzieła dla ogrodów królewskich, rozszerzyć o inne teksty literackie, w których ogrody jest głównym tematem.
- Wskazane jest skorzystanie z zasobów Internetu i zaangażowanie uczniów do opracowania prezentacji niezwykłych lub najpiękniejszych ogrodów świata (np. Garden of Cosmic Speculation w Szkocji, Ogród Keukenhof w Holandii, Château de Marqueyssac

zmysł			
wzroku	sluchu	węchu	dotyku

zakończymy warsztaty. Tworząc projekt swojego ogrodu.

Współpracujemy w grupach. Uczniowie wpatrują się w położone przed sobą kolorowe kartki (np. zielona, żółta, czerwona, niebieska, pomarańczowa, ciemnoniebieska, fiołkowa). Wyobrażają sobie ogrody, w których chcieliby się znaleźć. Uczeń musi uzasadnić swój wybór, a grupa musi

Dzielimy klasę na grupy. Uczniowie wpatrują się w położone przed sobą kolorowe kartki (np. zielona, żółta, czerwona, niebieska, pomarańczowa, ciemnoniebieska, fiołkowa). Wyobrażają sobie ogrody, w których chcieliby się znaleźć. Uczeń musi uzasadnić swój wybór, a grupa musi

Wskazane jest skorzystanie z zasobów Internetu i zaangażowanie uczniów do opracowania prezentacji niezwykłych lub najpiękniejszych ogrodów świata (np. Garden of Cosmic Speculation w Szkocji, Ogród Keukenhof w Holandii, Château de Marqueyssac

ogrody	działkowy, warzywny, kwiatowy, owocowy
	rajski, wiejski, zimowy, skalny
	botaniczny, zoologiczny, pomologiczny (badawczy, owocowy), meteorologiczny
	angielski, francuski, japoński, włoski
	magiczny, marzeń, snów, miłości, zmysłów
	parmieli
	fraszek
	(ogrody) wiszące
	Wzrucac kamyk do czyiegoś ogroduka.

Wskazane jest skorzystanie z zasobów Internetu i zaangażowanie uczniów do opracowania prezentacji niezwykłych lub najpiękniejszych ogrodów świata (np. Garden of Cosmic Speculation w Szkocji, Ogród Keukenhof w Holandii, Château de Marqueyssac

Wskazane jest skorzystanie z zasobów Internetu i zaangażowanie uczniów do opracowania prezentacji niezwykłych lub najpiękniejszych ogrodów świata (np. Garden of Cosmic Speculation w Szkocji, Ogród Keukenhof w Holandii, Château de Marqueyssac

to wrzenie, gdy coś ciepłego dotyka jedną ręką, a zimnego – drugą? Popatrzy wokół siebie, co dałoby się podnieść. Trzyma! Jedną ręką, wyczuć ciężar, gładkość lub szorstkość, temperaturę. Zwróć uwagę na najdrobniejsze szczegóły.

- Zauważyłeś ważkę? Opisz ją (nie jest aż tak bardzo widoczna, z powodu barw wtapiają się w tło, początkowo umyka wzrokowi obserwatora, późnie! przyciąga wzrok, jest całkownicza paska, przez co inna niż konstrukcja ciała, obdarzona kolorem niebieskim, bardzo dekoracyjna; postać, ogon i głowa potyskiwają się w stronę widza (malarza?); lewa ręką w stronę widza (malarza?); prawa zanurza w gęstwinie liści i gałęzi; kilka kroków za kobietą w ciemnoniebieskiej sukni widać piastunkę w stroju ludowym – w długiej jasnej spódnicy, w czerwonym kubraczku i chustce; kieruje się ona w przeciwnym kierunku niż kobieta na pierwszym planie, lewą ręką unosi girlandę kwiatów, prawą opuszcza, spogląda gdzieś w dal, także stoi w cieniu, oświetlają ją tylko pojedyncze pro-

oświetlają ją tylko pojedyncze pro-

- Zaczni! się wolno obracać. Spójrz na drzewa i!abloni. Co zauważasz? (tworzą malowniczą aleję, potężo- ne grubymi girlandami różnobarwnych kwiatów – wyraźne kolory (nasycone), i!ablonie obficie oblepione owocami).
- Teraz skoncentruj się na dźwiękach, jakie słychać w ogrodzie. Co słyszysz?
- Dotknij w wyobraźni czegoś wrzenia dotykowe. Dotknij czegoś innego, np. pnia drzewa. Jakie wrażenia masz? Zwróć uwagę na różną fakturę.
- Skup się na węchu. Jak pachnie w tym momencie ogród? Jakie zapachy unoszą się w ogrodzie. Opisz je: słodki, owocowy, mliący, delikatan, intensywny itp. Który z tych zapachów wybi!a się w twojej wyobraźni ponad inne?
- Czy malarzowi udało się namalować zapach i śpiew? Uzasadnij swoje zdanie.
- Poszukaj w ogrodzie czegoś, co jest ciepłe, dotknij i wyobraź sobie chłod, a potem coś zimnego. Jakie

że biega po wschodzie słońca po trawniku; stara się powiedzieć, co czuje;

- c. schyla się po grudkę ziemi; trzyma ją w ręce, mówi, co czuje.
- Przed rozpoczęciem analizy obrazu Józefa Mehoffera *Dziwny ogród* stawiamy uczniom pytania: Jakiego obrazu spodziewasz się po tytule dzieła? Jakie barwy będą dominować? Jak sądzisz, w jakim nastroju obraz będzie utrzymany?
- Następnie prezentujemy obraz i dajemy pytania: jakie emocje wzbudza obraz, co przedstawia i jak zachowują się postaci, które się na nim znajdują? Uczniowie porównują swoje ustalenia z obserwowanym obrazem. Zastanawiają się nad przyczynami podobieństw i różnic. Proponują inny tytuł obrazu. Ustalają, co to zmienia.
- Kolejne ćwiczenie bardzo zbliżyło uczniów do opisu obrazu, u!atwi! jego opracowanie. *Niech ożyje obraz... jesteś jednym z uczestników przedchadzki. Przepatrzy się bacznie obrazowi, zwróci uwagę na szczegóły.*
- Gdzie się znalazłeś? (w ogrodzie, w sadzie, na ścieżce).
- Jaka jest pora roku? (upalne lato, słońce sączy się przez korony drzew; są miejsca ocienione, jak i oblane słońcem; kolory w ogrodzie są naturalne, nabierają szczególnej siły i siły w cieniu drzew, na zacienionej ścieżce, chłopiec w blasku słońca, na otwartej polanie, wszyscy są zadowoleni, uśmiechnięci, radośni).
- Opisz te osoby, powiedz, co one robią (najmłodszymi jest matka, nagli chłopcy, o jasnych włosach, przypomina aniołka, cherubina, trzyma rozłożonych rękach, większe od

W dialogu, jaki uczniowie dotychczas prowadzili z obrazem, w ich doznaniach braty przede wszystkim udział wyobrzenia i gust. Uczniowie muszą wiedzieć, że istotne też bywa ustalenie takich faktów jak: kim był artysta, kiedy, dlaczego obraz został namalowany itp.

Uczniowie mogą samodzielnie poszukiwać takich informacji w albumachmalarstwa, w opracowaniach biograficznych Mehoffera lub w jego *Famienkach*. Po zebraniu wiadomości uczniowie nie powinni mieć problemów z rozpisanem planu opisu obrazu.

1. Wiadomości wstępne:

1. Czas i miejsce powstania obrazu (1902-1903).

2. Okoliczności towarzyszące powstaniu dzieła (temat swojego dzieła czerpie z życia codziennego: dzieło jest zbiorem portretów rodziny artysty, ukazane na wędług notatek artysty znajdują się w miejscowości Sielce; ukazane są trzy postacie: żona Jądwiaga z Jankowskich, jedyny syn artysty Zbigniew oraz piastunka; ogród na przesterzeni wieków utroszamiany był z młością, rajem, rozkoszą, umieszczenie w takim właśnie otoczeniu najbliższych kochanych osób, żony i synka, podkreśla silne więzi rodzinne).

3. Miejsce eksponowania (Muzeum Narodowe w Warszawie).

4. Rodzaj obrazu i jego wielkość (scena rodzajowa; olej na płótnie 217x208 cm).

11. Część zasadnicza

1. Opis świata przedstawionego na obrazie:

- a. określenie miejsca i czasu, w którym rozgrywa się ukazana scena (ogród, słoneczny dzień);
- b. ustalenie tematyki:
 - wyodrębnienie przedstawionych osób (zwrocenie uwagi na wykonywane czynności,

gesty oraz ubiór postaci) oraz

otaczającej rzeczywistości (sad jabłkowy, aleja, kwiaty, ważka; rzeczywistość)

- określenie okoliczności, w których znajdują się bohaterowie obrazu (sytuacja codzienna – przechadzka)

realizm abstrakcyjność dzieła (ważka jako element wprowadzający do kompozycji pierwiastek fantastyki)

- opis poszczególnych planów.

2. Opis struktury przedstawiającej obraz – określenie zastosowanych środków malarzkich:

- kolorystyka dzieła (kolor naturalistyczny, barwy ciepłe)
- rola światła (obraz jasny, „rozświetlony”, świetlisty)
- opis światłości (obraz przepiękny światłem, wyrazisty) – rodzaj kompozycji (statyczna, zamknięta)
- ustalenie osi i kierunku rogrywającej się akcji (diagonalna; biegnie po przekątnej, równowaga – nastroj spokojny, czysty, harmonii)
- rodzaj użytej techniki (olej)
- sposób nakładania farby na płótno – rodzaj użytych piam drzewa, cienie drzew, drobna – ziola i kwiaty ukazane z niezwykłą dokładnością).

3. Opis nastroju obrazu (spokojny, beztroski), wptyw zastosowanych środków malarzkich na klimat dzieła (kolor, światło-cień).

4. Rozpoznanie zastosowanych symboli (stroje postaci, przedstawiona natura, ważka, okoliczności, w których znajdują się bohaterowie), ustalenie znaczenia symboliki dzieła (symbolika ogrodu, słońca i światła).

5. Subiektywne uwagi dotyczące obrazu.

Zadania dla słuchowców:

- Ułóż podkład dźwiękowy do wędrowki po ogrodzie z obrazu Mehoffera.

Zaproponuj ścieżkę dźwiękową (wykorzystaj różne odgłosy i głosy). Określ je wyrazami dźwiękonaśladowymi.

- Jesteś twórcą wideoklipu. Którego artystę (artystów) zaprosiłyś do współpracy?

Zapisz i następnie nagraj rozmowę, w której uczestniczą bohaterowie obrazu, co poprzedza fragment nagrania, co następuje po nim, określ charakterystyczne cechy głosów – wysokość, ton, głośność itd.

Zadanie dla wzrokowców:

- Określ kolorem nastroj obrazu. Wymień uczucia, jakie towarzyszą oglądaniu obrazu.

Fesymista przygląda się obrazowi (nastawienie sceptyczne).

- Optymista przygląda się obrazowi. Zadania dla kinestetyków

Punkt widzenia zależy od perspektywy patrzenia – spojrz na ogród z perspektyw chłopca, kobiety w niebieskim, ważki. Określ problemy, działania, sprawy związane z danym punktem widzenia. Odpowiedz na pytania: Dlaczego ogród jest ważny? W jaki sposób wpływa na uczucia osób?

Dłuższe wypowiedzi uczniowskie (ustne lub pisemne)

- Gdyby był właścicielem tego ogrodu... – dokończ, stosując jak najwięcej czasowników w trybie przypuszczającym i rozkazującym.

Wcielając się w rolę przedstawiciela agencji nieruchomości, przekonaj wyimagującego klienta do kupna ogrodu.

- Spróbuj jako naczyni świadek re-lacjonować wydarzenia przedstawione na obrazie.

Od kłębka do nitki – od pierwszego czytania do interpretacji obrazu.